

Sudan, el conflicte **oblidat**

Sudan, el país més gran de l'Àfrica, viu un nou conflicte sagnant a l'oest, quasi quan ja havia aconseguit apaivagar la guerra de guerrilles que es lliurava de fa anys al sud. Alhora, s'ha fet públic que Espanya va permetre que s'hi venguessin armes el 2003 i el 2004, com han denunciat diverses ONG.

Darfur, una guerra per no oblidar

Les raons de la crisi a la zona del Darfur no són senzilles. Cal buscar-les en la disputa de la terra, la política d'arabització dels diferents governs i el temor de les poblacions d'aquesta zona a l'oest del Sudan a quedar encara més marginats amb l'acord de pau entre la guerrilla del sud i el Govern.

L guerra del Darfur, que ha provocat "la pitjor crisi humana" segons les Nacions Unides, ha deixat les poblacions d'aquesta regió de l'oest del Sudan a mercè de les milícies progovernamentals i constitueix la principal amenaça a l'acord de pau entre la guerrilla del sud i el Govern. Els combats i les represàlies de les milícies conegudes com *janjawid*, formades per les ètnies àrabs de la zona amb el suport del Govern, han continuat malgrat la mobilització dels Estats Units, la Unió Europea i els països africans. Les organitzacions humanitàries, que parlen de "neteja ètnica", calculen que en un any i mig de guerra han mort 30.000 persones i prop de 200.000 més han creuat la frontera amb el Txad per instal·lar-se en precaris camps de refugiats. Un milió de persones van d'una banda a una altra, qualificats de "desplaçats interns" per les agències humanitàries, per fugir de les represàlies.

La diplomàcia nord-americana segueix amb atenció un conflicte que pot malbaratar un dels seus comptats èxits a l'Àfrica: l'acord de pau entre la guerrilla del sud, una regió de majoria animista i cristiana, i un Govern, dominat pels àrabs i fins fa un parell d'anys defensor de l'islamisme radical. Per aquest motiu, i per l'impacte mediàtic de les terribles imatges que arriben del Darfur, el mateix secretari d'Estat, Colin Powell, ha visitat la regió i intenta que el Consell de Seguretat adopti sancions contra el Govern sudanès si aquest no deixa d'armar les milícies. El secretari general de les Nacions Unides, Kofi Annan, sensible a les tragèdies africanes i escarmentat per la paràlisi de l'organització mundial fa deu anys davant el genocidi dels tutsis a

Rwanda, també busca una solució negociada. La Unió Europea, que perd cada vegada més embranzida al continent, ha promès ajuda humanitària i dóna suport a la missió africana, que s'ha de desplegar a la zona.

La guerra del Darfur comença el 25 de febrer de 2003 quan el Front d'Alliberament del Sudan, fundat un any abans per membres de l'ètnia four, ataca unes casernes de la policia. Un mes després canvia de nom, i es transforma en l'Exèrcit d'Alliberament de Sudan per integrar en el seu si altres pobles "no àrabs", entre ells els masalits i els zaghawes, sempre reticents a tot el que es cou a la capital. El Govern, més preocupat per la guerra del sud que no pas per les incursions al Darfur, només reacciona a partir de final d'abril de 2003, quan el moviment guerriller s'atreveix a ocupar una de les principals localitats, El Fasher, capital de l'estat de Darfur Nord.

La resposta és brutal: l'aviació sudanesa bombardeja localitats dels rebels i arma les milícies de les poblacions de llengua àrab. Les milícies, conegudes com *janjawid* (els cavallers del diable), són temudes per la seva crueltat. Milers de persones creuen la frontera amb el Txad, per fugir de la violència dels *janjawid*, que es dediquen a violar dones, cremar els poblets que troben al seu pas i saquejar els béns dels camperols. "Ho he perdut tot", es lamenta un refugiat al Txad a un representant d'Amnistia Internacional.

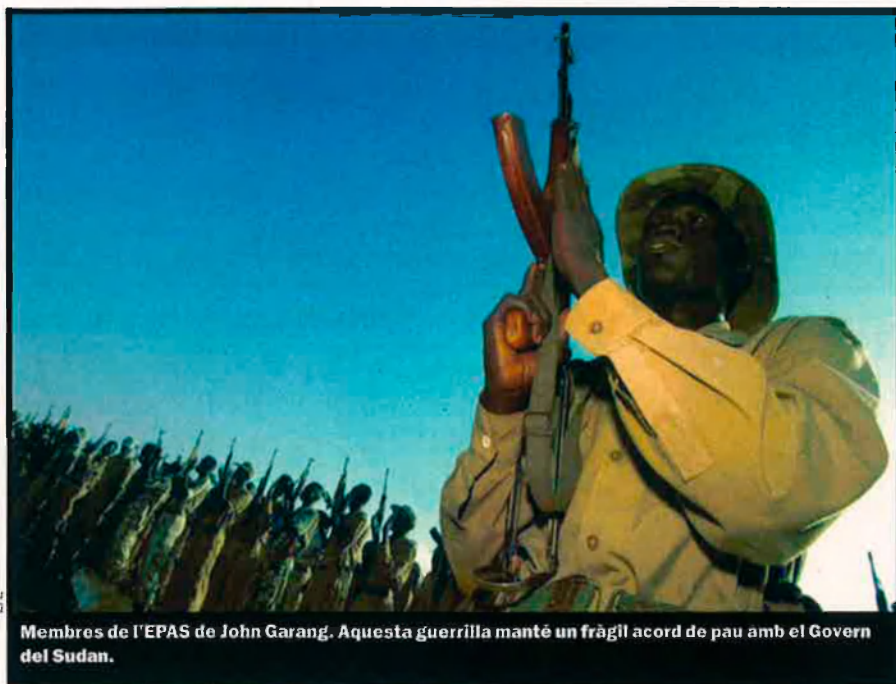
Els zaghawes també s'organitzen i s'agrupen en el Moviment per la Justícia i la Igualtat (MJI), fundat per Khalil Ibrahim, un metge que ha estat ministre de Salut de l'estat de Darfur. El fet que Ibrahim hagi estat membre del partit is-

lamista Congrés Popular, de Hassan Turabi, incrementa les sospites sobre les relacions entre el moviment i els islamistes. Turabi va ser l'ideòleg del règim militar sudanès, des del cop d'estat de 1989 fins a finals de 1999, quan va ser empresonat. Amb la detenció de Turabi, el Govern modera el discurs, el buida d'islamisme, i millora de forma substancial les deteriorades relacions amb els Estats Units i Egipte, que consideren Sudan un dels països que acull terroristes i exporta l'islamisme radical. Ibrahim nega la influència de Turabi sobre el MJI.

Les negociacions entre els dos moviments i el Govern culminen en un acord de pau, signat l'abril a la capital del Txad, Djamena. Entre els impulsors de l'acord destaca el president del Txad, Idriss Déby, que tem que el conflicte desestabilitzi el seu país, escenari de periòdiques rebel·lions. Tanmateix, l'acord de pau és paper mullat. Almenys així ho denuncien les poblacions, que pateixen les contínues campanyes de les milícies, i les organitzacions humanitàries. "Els *janjawiid* són molt actius i cometien violacions dels drets humans", denuncia el subsecretari de les Nacions Unides per a Afers Humanitaris, Jan Egeland. "Els *janjawiid*, de vegades amb uniformes militars i acompanyats per soldats, ataquen les poblacions no una vegada, sinó dues i tres fins que la població marxa", assegura en un document de l'organització Amnistia Internacional.

Els rebels tampoc no són uns sants si hem de creure els documents de l'organització Human Right Watch i de l'Alta Comissaria de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), que denuncien les violacions dels drets humans comeses pels dos moviments contra la població de llengua àrab.

Les causes del conflicte que és protagonista de l'agenda de la política internacional cal buscar-les en la disputa de la terra, la política d'arabització dels diferents governs i el temor de les poblacions del Darfur a quedar encara més marginats amb l'acord de pau entre la guerrilla del sud i el Govern. Les disputes per la terra i l'aigua s'agreugen a partir de 1980, arran d'una persistent sequera que ho mata tot. Això fa que les poblacions de llengua àrab, en bona part nòmades, ocu-

MEMBRES DE L'EPAS DE JOHN GARANG. AQUESTA GUERRILLA MANTÉ UN FRÀGIL ACORD DE PAU AMB EL GOVERN DEL SUDAN.

L'acord del sud, amenaçat

L'acord de pau entre l'Exèrcit Popular d'Alliberament del Sudan (EPAS), que dirigeix John Garang, i el Govern està amenaçat per la guerra del Darfur. L'adopció de sancions o una intervenció militar internacional radicalitzarien el president Al-Baixir, pressionat pels militars contraris a cedir davant la guerrilla, i en conseqüència dinamitarien l'acord de pau. Per no afegir llenya al foc, el mateix Garang es mostra prudent, malgrat que en el passat es va relacionar amb les guerrilles del Darfur.

L'acord, que es negocia a la ciutat kenyana de Naivasha sota la mediació dels Estats Units, preveu la integració de part dels combatents en l'exèrcit, concedeix una àmplia autonomia al sud, de majoria animista i cristiana, que no s'haurà de sotmetre a la llei islàmica (xària) que s'aplica a la resta del país. El sud també rebrà diners de les exportacions de petroli, que li permetran finançar l'administració. Sis anys després de la signatura de l'acord, se celebrarà un referèndum d'autodeterminació.

Queda per pactar el límit territorial de l'autogovern del sud, una feina complexa perquè algunes poblacions àrabs no volen formar part del sud. Els vint-i-un anys de guerra han deixat moltes ferides en uns poblats que, moltes vegades, han donat suport a contracor a la guerrilla o a l'exèrcit. Els mateixos nuers, una de les ètnies que més han combatut al nord, recelen de Garang, un dinka protegit per Washington al qual acusen d'afavorir la seva ètnia.

La diplomàcia dels Estats Units no era gaire partidària d'incorporar el referèndum en l'acord de pau, perquè la paraula "independència" atemoreix els dirigents africans, poc disposats a alterar les fronteres colonials. No obstant això, ho van acceptar per salvar un acord que els permet enfortir les relacions amb un Govern que disposa des de 1999 de petroli. I el petroli pot provocar amnèsia, val a dir, canviar el criteri sobre governs que pocs anys abans havien estat considerats instruments dels soviètics, com l'angolès, o feus de l'islamisme més radical, com el sudanès. També es deixen de banda les queixes sobre les violacions dels drets humans i el saqueig dels béns de l'estat, com en els casos de Guinea Equatorial i Nigèria.

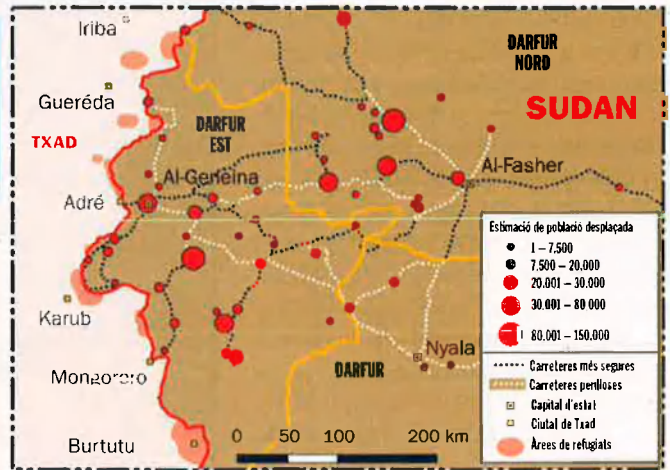
En un document, Human Right Watch denuncia l'actuació de l'exèrcit en àmplies zones del centre i sud de Sudan, amb la finalitat de garantir la seguretat de les companyies petroleres i, en especial de l'oleoducte. Els dinka i els nuers són els pobles que més van patir les incursions de l'exèrcit en defensa del petroli. A. C.

Font: Nacions Unides
Gràfic: V. PRIETO

Darfur

Concentracions de desplaçats, accessos per carretera i àrees de refugiats.

El Sudan és el país més gran de l'Àfrica, amb més de 2,5 milions de km², on hi viuen 31 milions de persones. La llengua oficial és l'àrab, i formalment l'estat està estructurat de manera federal, tot i que la dictadura que governa és en gran part responsable de la situació de violència que es viu i s'ha viscut en moltes parts del país. El darrer conflicte que assota el país és a l'oest, al Darfur. Segons les Nacions Unides actualment al Sudan es viu "la pitjor crisi humana del món". Els enfrontaments entre el Govern i milícies afins i els grups armats d'oposició al Darfur han provocat entre 10.000 i 30.000 víctimes mortals. A més l'ONU calcula que hi ha més d'un milió de desplaçats interns i que més de cent mil persones han creuat la frontera per buscar refugi al Txad. L'ONU ha posat èmfasi en la responsabilitat de l'actual Govern del Sudan i les milícies afins en les violacions massives de drets humans. La tensió al Darfur pot afectar l'acord de pau a què s'ha arribat amb el grup armat d'oposició al sud del país i que preveu un referèndum d'autodeterminació.

pin les terres dels qui no parlen àrab, qualificats també d'"africans", que es dediquen a conrear la terra. El xoc és inevitable, malgrat la convivència secular entre "àrabs" i "no àrabs", tots musulmans, enfortida pels intercanvis comercials i fins i tot per matrimonis mixtos.

La política d'arabització incrementa les diferències entre unes poblacions que comparteixen el sentiment de ser abandonades pel poder central, en mans dels àrabs del nord. El Darfur, que no s'integra al Sudan fins el 1916, quan ho fa el regne dominat pels furs, sempre s'ha sentit oblidat per Khartoum. L'oest queda molt lluny per a un Govern que acostuma a mirar al nord i que durant els dos últims decennis ha estat ocupat en el sud, en revolta. La política d'arabització es reafirma amb el primer ministre Sadeq al-Mahdi, a partir de 1986, i l'arribada a la regió de les milícies que han estat entrenades a Líbia pel coronel Muammar al-Gaddafi, que es considera en el deure d'expandir el panarabisme.

Conseqüència de les disputes per la ter-

ra i la ingerència de Gaddafi en la zona és la guerra entre els furs i els àrabs, en bona part de l'ètnia dels rezeigats, que esclata el 1985 i passa desapercebuda. El conflicte, que es tanca en fals, acaba tres anys després, però deixa milers de morts i obre una fractura entre les poblacions "africanaes" i les "àrabs". L'arribada al poder dels islamistes, de la mà del general Omar al-Baixir, el 1989, no fa més que augmentar la desconfiança dels furs, massalits i zaghawes, que se senten marginats per una política que insisteix en l'arabització del país i que no dóna solucions a les greus mancances de la regió.

Les poblacions "no àrabs" del Darfur també temen quedar despenjades de l'acord de pau entre el Govern i la guerrilla del sud, que preveu la celebració d'un referèndum d'autodeterminació en sis anys. Amb l'acord, que encara s'ha de signar, el sud aconsegueix que una bona part dels diners procedents del petroli es quedin a la zona.

A Khartoum, el president al-Baixir, està preocupat pel conflicte, sobretot per

la seva internacionalització i les repercussions que té sobre la política interna. Les amenaces del secretari d'Estat nord-americà Colin Powell, que impulsa al Consell de Seguretat l'adopció de sancions i parla de forma oberta d'una intervenció militar, inquieten Al-Baixir, que ha aconseguit que s'oblidi la seva antiga aliança amb l'islamisme radical i el seu flirteig amb Ossama bin Laden, que va viure al país. Un exercici de moderació que li ha permès millorar les relacions amb els Estats Units i Egipte i deixar de ser considerat un estadista "terrorista".

El conflicte també ha dividit l'exèrcit, que és el principal suport d'Al-Baixir després del trencament amb Turabi, l'ideòleg islamista. Les detencions de militars, acusats de preparar un cop d'estat, i el rebuig d'alguns oficials de l'aviació a bombardejar les poblacions dels darfour són una prova del malestar en les forces armades.

Antoni Castel